

Spoštovani bralke in bralci!

Marsikaj se je zgodilo od zadnje izdaje. Ne samo žalostna zgodba o poplavljeni državi, poplave so »odplavile« tudi sedaj že nekdanjega ministra, prvega odgovornega v Vladi za ohranjanje narave, ki bo to zimo postal poslanec Državnega zbora. Ta je v svojem zaključnem govoru v parlamentu kot večji dosežek svojega mandata na področju varstva narave izpostavil dvig tega področja s sektorja na raven direktorata. Katastrofalne avgustovske poplave niso bile naravna nesreča, šlo je za človeško nesrečo, saj smo se sami naselili dobesedno v struge rek ali/in jih neprimerno upravljali ter tako česa drugega, kot kar se je zgodilo, niti nismo mogli pričakovati. Smo se naučili, da odstranjevanje zarasti in sedimenta marsikje ni sta sprejemljivi rešitvi? Da morajo vodotoki imeti svoj prostor, in ne biti ukalupljeni v betonska ali druga »korita«? Da je umeščanje infrastrukture tik ob njih napaka? Pod pretvezo poplavne varnosti, ki je sledila sanacijam, pa se marsikje po državi dogajajo posegi, ki niso usklajeni s predpisi varstva narave. Vremenskim skrajnostim je Slovenija med evropskimi državami nadpovprečno izpostavljena. Prve strani tokratnega *Trdoživa* so namenjene prav prepletu dveh kriz, podnebne in biodiverzitetne, ki terjata skupne rešitve.

Kot smo poročali v prejšnji izdaji, je bilo leto 2023 tudi Scopolijevo leto in z njim so povezani štirje tokratni prispevki. V osrednji temi pišemo o poljskih kozličkih, predstavljamo njemu posvečeno razstavo in odstiramo njegovo pismo »očetu taksonomije«, Švedu Carlu Linnéju, medtem ko so v Fotoživ vključene fotografije vrst, ki jih je znanstveno opisal prav Scopolio. V osrednji temi naslavljamo tudi nujno potrebo po rednem posodabljanju rdečih seznamov kot ključnih orodij naravovarstva in naravovarstvene politike pri usmerjanju naravovarstvenih dejavnosti. Neprimerno je, da v Sloveniji uporabljamo več kot 20 let stare *Rdeče sezname*, ki temeljijo na še starejših seznamih ogroženih vrst. Kot smo lahko slišali na 5. seji Sveta za trajnostni razvoj in varstvo okolja, se tudi vodja Sektorja za biotsko raznovrstnost z »novega« Direktorata za naravo strinja, da je posodobitev rdečih seznamov nujna.

V tej številki je ponovno z nami pregled izdaj nekaterih revij. Od zadnjega poročanja so nekatere dočakale svoj jubilej, kar velja za 20-letni *Glej, netopir!*, četrto stoletja izhajajočo *Naturo Sloveniae* in *Proteus*, ki izhaja od 1933. dalje. Izdajatelj zadnje, Prirodoslovno društvo Slovenije, bo prihajajočega aprila obeležil 90 let svojega delovanja. Ob jubilejih izrekam čestitke! V letu 2024 bodo svojo obletnico dočakala tudi območja Natura 2000 v Sloveniji. Ta so bila pri nas prvič razglašena leta 2004, danes jih imamo 355 in pokrivajo dobrih 37 % ozemlja države. Vse članice EU pa so ne samo privzele pravila opredelitve teh območij, ampak so tudi soustvarjale sezname vrst, za katere je treba območja Natura 2000 določiti. Tako smo v EU prav na pobudo Slovenije po t. i. habitatni direktivi opredelili območja za varstvo osmih vrst rastlin (scopolijev repnjak, zoisova zvončica, dinarska smiljka, rebrinčevolistna hladnikija, kratkodlakava popkoresa, kranjski jeglič, rumeni sleč, travniška morska čebulica), štirih vrst rib (velika nežica, kesslerjev globoček, grbasti okun, velika senčica), po ene vrste hroščev (drobnovratnik), kačjih pastirjev (veliki studenčar) in školjk (kuščerjeva kongerija) ter za varstvo štirih habitatnih tipov (dinarski gozdovi rdečega bora na dolomitni podlagi, ilirski hrastovo-belogabrovi gozdovi, ilirski bukovi gozdovi, vzhodna submediteranska suha travnišča). *Proteus* se je na naš predlog uvrstil med t. i. prednostne vrste, za katere v EU veljajo strožji ukrepi, medtem ko sta se

med te kvalifikacijske vrste beločeli deževnik in mali galeb uvrstila po t. i. ptičji direktivi. O vsem tem se bo v 2024 zagotovo še pisalo.

Slovenijo v kratkem čaka dolžnost poročanja o stanju vrst in habitatnih tipov po evropskih naravovarstvenih direktivah. Smo v Sloveniji že vzpostavili vse monitoringe, h katerim smo se zavezali? Da bi lahko sploh vedeli, v kakšnem stanju so npr. vrste s prilog *Direktive o habitatih*. Državam članicam EU namreč 11. člen direktive nalaga spremljanje stanja ohranjenosti habitatov in vrst, navedenih v prilogah (habitate s Priloge I ter vrste s Prilog II, IV in V). Monitoringe določata tudi 4. in 12. člen *Direktive o pticah*, v Sloveniji pa tudi 108. člen *Zakona o ohranjanju narave (ZON)*. Poročanje Evropski komisiji na vsakih šest let določa 17. člen *Direktive o habitatih* (poročila se še po 16. členu te direktive ter po 9. in 12. členu *Direktive o pticah*). Bistvo poročila po 17. členu je ocena stanja ohranjenosti habitatov in vrst, na katere se nanaša direktiva. Ocena mora temeljiti na informacijah o stanju in trendih populacij vrst in habitatov ter na informacijah o glavnih pritiskih in grožnjah. Zadnje poročilo je iz leta 2019, za obdobje 2013–2018. Bo Slovenija, zanjo poroča Zavod RS za varstvo narave, v prihodnjem poročilu vedela kaj več o stanju vseh, ki jih bo v poročilo vključila? Bo sploh vključila vse? Bo tokrat vsebina poročila odražala aktualno stanje predvsem zadnjega obdobja poročanja? Pričakujem, da se bo država držala dogovorjenega in predpisanega ter transparentno izdelala legitimno poročilo. Kot tudi, da bodo vključeni vsi razpoložljivi podatki in znanje ter da se bo prepoznalo in priznalo, kje so manj. Na to temo se lahko v tem *Trdoživu* seznanite s pregledom dolgotrnega spremljanja stanja izbranih vrst metuljev v Sloveniji.

Novi minister, pristojen za naravo in izvajanje *ZON*, je svoje delo začel decembra 2023. Da bo sklical posvetovalni telesi, ki naslavljata ohranjanje narave (tj. sveta za trajnostni razvoj in za sodelovanje z nevladnimi organizacijami), še čakamo. V pričakovanju smo tudi glede ugotovitev medresorske vladne skupine, ki naj bi do konca decembra 2023 preučila smotrnost novega postopka pridobivanja dovoljenj za gradnjo hidroelektrarne Mokrice. Čakajoč smo še nadaljnje odločitve Evropske komisije v postopku opomina Sloveniji glede neustrezne uporabe že omenjenih direktiv pri zaščiti travnišč, barjanskega okarčka in travniških ptic.

V tej 24. izdaji biltena se na ugotavljanje »izbranega« stanja v naravi poleg metuljarskega osredotoča še prispevek, ki naslavlja tujerodne vrste rastlin v nižinskih gozdovih. Spoznali boste tudi netopirja leta, vpogledali v osebno izkaznico tigrastega komarja in izvedeli za načrt ureditve kmetijsko-naravovarstvenega izobraževalnega poligona v Ljubljani. Netopirje (natančneje podkovnjake) obdeluje še tokratni določevalni ključ. Predstavljamo izdani knjigi, eksponata Prirodoslovnega muzeja Slovenije in, šaljivo, raritete Castra Fik Arke. Z naslovnico in prispevkom se spominjamo pokojnega ljubitelja narave in izjemnega fotografa rastlin. Praktično uporabno bo lahko priporočilo za lastno herbarijsko prešo, z digitalnimi orodji pa sta povezana prispevka o prepoznavanju delfinov in sporočanju podzemnih vrst. Objavljamo še rezultate ankete o dogodkih BioBlitz Slovenija in osvetljujemo dejavnosti društev, ki *Trdoživ* izdajamo.

Vabljeni k oddaji prispevkov za naslednjo številko. Rok za oddajo je 20. april. Do naslednje izdaje, ta naj do vas ne bi potovala tako dolgo kot pričujoča, vam želim prijetnega branja in obilo užitkov. ✨